

DAMIR ER HJULPET VIDERE TIL STOR SELVSTÆNDIGHED I SIT LIV

Tekst: Per Baltzersen Knudsen

Foto: Privat + CSU-Slagelse

OM RECOVERY

I Slagelse Kommune skal alle indenfor Handicap og Psykiatri arbejde recoveryorienteret. Kernen i Recovery handler om at få borgeren tilbage til livet ud fra borgerens egne ønsker og håb. Personalets opgave er, at borgeren føler sig støttet i at udfolde sit fulde potentiale, og at borgeren føler sig hørt, respekteret og anerkendt. De gør helst ikke noget for dem, men gerne med dem. De har respekt for det velkendte og inddrager det aktivt i borgernes rehabilitering.

I ydelseskataloget fra CSU-Slagelse (Center for Specialundervisning) står: "At vores tilgang og rehabilitering er recoveryorienteret, betyder blandt andet, at personen betragtes som eksperten i eget liv og inddrages ligeværdigt i egen rehabilitering, og der tages udgangspunkt i netop dennes ønsker og drømme for livet".

Et team af neuropædagoger fra CSU-Slagelse har hjulpet Damir Durdevic videre til stor selvstændighed i sit liv efter en hjerneblødning i 2015. En skade, der i starten indebar massive kognitive vanskeligheder og et stort behov for hjælp.

Vi er hjemme hos Damir Durdevic i Korsør. Damir, som er 39 år, har Lene, Tina og May omkring sig. De er alle tre neuropædagoger i CSU-Slagelses Specialiserede Neuropædagogiske Team, og de tre har specifikt skullet hjælpe Damir, da han blev udskrevet til genoptræning. CSU-Slagelses recoveryorienterede tilgang har skabt rigtig gode resultater for Damir.

INTET VARSEL

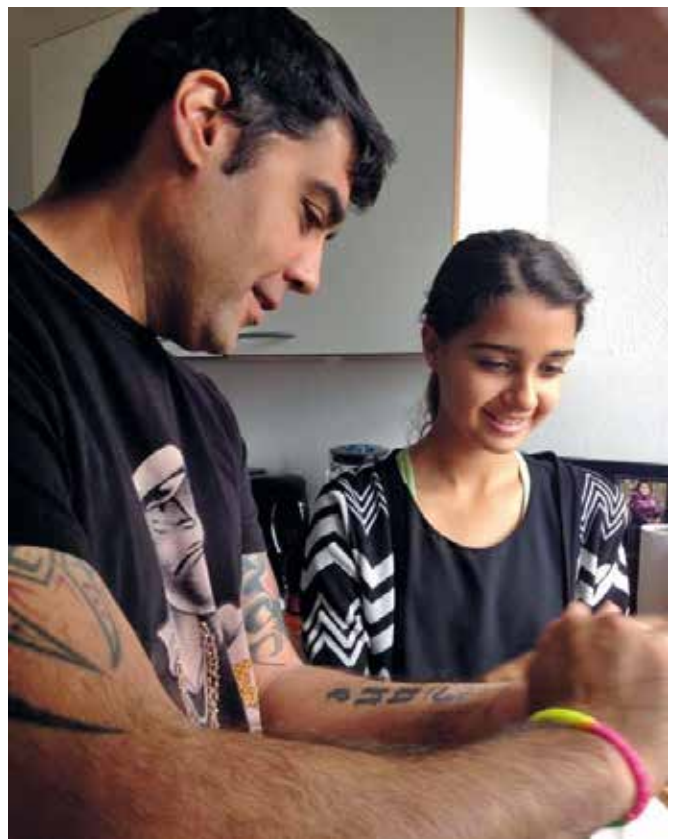
Damir, der er født i Kroatien og kom til Danmark med sine forældre under borgerkrigen i 1992, fortæller om dagen, da han blev ramt af en hjerneblødning.

– Det var den 12. september 2015. Jeg fik pludselig en kraftig hovedpine og ringede selv til vagtlægen, der kom ud og undersøgte mig, men jeg blev blot bedt om at tage nogle hovedpinepiller.

Senere på dagen tog hovedpinen til, og Damir kastede op flere gange. Damirs daværende kæreste var hjemme, og hun ringede 112, og Damir kom på Slagelse Sygehus, hvor han blev skannet. Kort tid efter blev han overført til Rigshospitalet, hvor han med det samme blev opereret.

– Hvis der var gået en halv time længere, havde jeg ikke været her i dag. Jeg er ikke typen, der ringer til lægen, så det var godt, at min ex-kæreste var der, og jeg ikke var alene.

Damir fortæller, at han ikke havde mærket nogle varsler inden. – Lægerne har sagt, at bristen i blodkarret måske skyldtes noget, som jeg er født med, eller at det kunne være stressudløst. Jeg havde dengang travlt med at starte op som selvstændig vinduespudser, så måske det var en udløser, men lægerne ved det ikke.

Damirs datter, June, er i dag 16 år og bor tæt på Damir hos sin mor. I dag bruger Damir sin kalender til fx at skrive, hvis June har været på besøg, og hvad de har lavet sammen – fx mad.

Fra samtalen hos Damir ses fra venstre Tina, Lene, Damir og May.

HUKOMMELSEN

Damir lå på Rigshospitalet til den 3. oktober 2015, hvorfra han kom tilbage til Slagelse Sygehus. Senere kom han på Hvidovre Hospital og til genoptræning flere steder blandt andet Kildebo i Faxe.

– Jeg var ikke ramt på det fysiske – jo, jeg har mistet synet til venstre side på begge øjne (hemianopsi. red.). Det var på det kognitive og initiativet, jeg var mest ramt og fik hjælp til. Jeg kan i dag stadig ikke huske noget, fra jeg blev ramt, til jeg kom til Kildebo i januar 2016. Der går et år eller to, før jeg begynder at kunne huske. I en lang periode kunne jeg ikke engang huske hverken min egen datter, min bror, min nye kæreste eller mine forældre.

Lene fortæller om den første gang, hun hilste på Damir foran hans opgang. Det var i maj 2016. Da de nåede op på 1. sal til hans lejlighed, vendte Damir sig om og hilste på hende igen. Det husker Damir ikke.

– I starten var min hukommelse måske omkring 10-20 %. Nu er den måske 80 % – på en god dag. Når jeg bliver trætt, hvilket typisk sker efter 1-1 ½ time, falder den, men nogle gange skal jeg blot have ro og være mig selv i 5-10 minutter. Jeg oplever også, at jeg husker noget, når jeg kommer hjem, som jeg ikke kunne huske, da jeg var et andet sted tidligere på dagen.

TVIVLEN

I starten var der stor tvivl, om Damir kunne klare at komme hjem i egen lejlighed. Forholdet til kæresten var afsluttet, så hjælp herfra og den fælles bolig havde Damir ikke mere, fortæller May.

– Damirs hukommelse blev nærmest slettet hver gang, der havde været en pause. Men Damir ønskede inderligt at bo tæt på sin datter og i sin egen bolig. Det lyttede vi til og hjalp Damir med at finde en lejlighed. Han blev derfra nærmest mandsopdækket, dels af os i neuroteamet 37 timer om ugen med besøg 3 gange om dagen – også i weekenden, og dels af en massiv hjemmehjælp.

– Der var stort set hjælp hele døgnet til alt, blandt andet så Damir fik taget sin medicin rettidigt. Den var på et tidspunkt låst inde, da Damir slet ikke selv kunne styre det, tilføjer Tina.

FØLELSERNE

Lene fortæller, at de ret hurtigt fandt ud af, at Damir kunne huske gennem sine følelser. Det skete dog langsomt.

– Når vi gav Damir stikord, kunne han fremkalde følelsen af noget af det, vi henviste til, og dermed huske for eksempel en episode, en ting eller et sted. Det var på den måde, han lærte de første strategier, så han kunne bo hjemme.

May, Lene og Tina har også været med Damir til kontrol m.v. forskellige steder, og Damir kan genkalde nogle af besøgene blandt andet i relation til noget, de fik at spise.

– Det med at få noget godt at spise eller drikke samtidig med et besøg et vilkårligt sted lagres i følelsesregisteret, da det stimulerer vores lystcenter, så derfor vil Damir kunne huske dette, forklarer Lene.

RECOVERY

Lene forklarer, at Recoverymetoden bliver tilpasset ud fra de vanskeligheder borgeren har. I Damirs tilfælde, hvor hukommelsen var udfordringen, brugte de i starten meget kalender og dagbog.

– Vi måtte skrive alt ned, når vi hver for sig havde været hos ham, hvad vi havde gjort og aftalt med ham og andre. Så samarbejdet var meget tæt og fulgte de samme punkter. I starten var det at lære at gå rundt i kvarteret, få handlet ind, orientere sig i trafikken osv. Vi startede helt fra bunden, fordi Damirs nye bolig lå et andet sted i Korsør end den tidligere. Vi øvede blandt andet pejlemærker til og fra, hvor Damir skulle handle, og især hvilken bygning og hvilket nummer han boede i, så det blev helt automatiseret.

Der gik 2-3 måneder, før Damir kunne færdes alene i området, og 8-10 måneder før Damir selv begyndte at orientere sig i kalenderen. May husker, at Damir en dag ringede hende op og

Damir ved sin opgang sammen med 'sit' neuropædagogiske team: Lene (øverst tv.), May og Tina (yderst th.).

sagde, at hun var for sent på den, for det kunne han se i kalenderen. Så vidste vi, at kalenderen ikke længere kun var vores arbejdsredskab, men også Damirs.

SYNET

Selvom Damir har lært at kompensere lidt for sit nedsatte syn, må han ikke køre bil, og det irriterer ham. Damir ønskede efter nogle år at få sit syn undersøgt hos en specialist, da han virkelig gerne ville kunne køre bil igen. I hans optik kunne der jo være sket en forbedring siden sidst, fortæller Lene og uddyber.

– Det ønske – eller håb – skal vi ikke forhindre ham i, og vi hjalp ham til en neurooptometrist på CSU. Her fik vi øvelser til at træne Damirs syn blandt andet ved at kaste sokker i den blinde vinkel. Vi har også trænet Damirs orientering i trafikken.

– Det har været vigtigt at have flere øjne på for at kunne identificere de små fremskridt, der hele tiden kom hos Damir. Så kunne vi arbejde videre med det. Hver gang, der er noget, der giver mening for Damir, så giver det motivation, og det kan vi jo arbejde med, siger Tina.

Damir nævner, at neurooptometristen har sagt, at Damir ikke kan forbedre synet mere.

PÅ MIN MÅDE

Damir fortæller, at han nok altid har villet gøre ting på sin måde. Det har han også ønsket i flere af de opgaver, som han i starten blev testet i af en terapeut i forbindelse med rengøring og madlavning, indskyder Tina, og tilføjer:

– Damir havde ikke glemt sine rutiner. Han ville gøre det på sin måde, ellers gav det ikke mening oppe i hans hoved. Inden vi fandt ud af det, blev opgaven enten ikke løst tilfredsstillende eller slet ikke løst.

MASSIV INDSATS

Tina mener, at hvis ikke man havde sat så markant ind i starten med hjælpen til Damir, så var han ikke kommet så langt, som han er i dag. Så sad han med stor sandsynlighed på en døgninstitution, eller hjemmeplejen havde overtaget al rengøringen m.m.

– Man ved efterhånden, at der på det neurologiske område skal meget hjælp til i starten, for at folk kommer længst muligt, i forhold til den, de var, og det, de kunne, før de blev ramt. Til gengæld kan man så give mere slip på den lange bane. Som vi ser med Damir. Han var jo ung, da det skete. 33 år er ingen alder, så det havde ikke været til at bære, hvis han skulle have siddet på en institution, når vi ser, hvad han kan nu. Det er derfor, vi synes, at det er en god historie, at det er lykkedes.

Alle tre er også enige i, at det på en måde er heldigt, at Damir boede i Slagelse Kommune, hvor de har det specialiserede

tværfaglige team. Han er en af de borgere, som de har arbejdet mest med vurderet på timerne, vurderer Lene.

– Det er jo ikke kun indsatsen fra os neuropædagoger. Teamet består også af vores genoptræning med ergo- og fysioterapeuter, logopæder, syn- og hørespecialister, kognitivt fagpersonale og ikke mindst vores hjerneskadekoordinator, som er inde over den ramte og de pårørende tidligt i forløbet.

– De tre kvinder er også blevet en del af min familie. De kommer aldrig af med mig, siger Damir med et smil.

DE PÅRØRENDE

En anden vigtig del i neuropædagogernes arbejde er kontakten til de pårørende, hvilket Lene uddyber:

– De pårørende ved jo rigtig meget, og i Damirs tilfælde var det ekstra vigtigt, da han ikke kunne huske noget som helst om sit liv forud for skaden. Så vi talte meget med Damirs forældre og bror. Om hvilken person Damir var, hvad han beskæftigede sig med, interesserede sig for m.m. Men de brugte også os i deres søgen efter svar på mange ting, nu hvor alting var forandret og uvist. Og vi fortalte dem, hvordan de generelt kunne hjælpe og støtte Damir – og os – for eksempel ved at skrive stikord ned fra besøg. Det ville træne Damirs hukommelse.

STYR PÅ EGET LIV

I dag kommer enten May, Tina eller Lene kun på et ugentligt besøg på en time, og Damir får ingen hjemmehjælp. Han handler selv ind, gør rent og styrer sin medicin m.m. Damir bestiller også selv Flextrafik og tid til tandlægen, tager selv til sine forældre i Kalundborg og meget andet. Når de mødes drøfter de, hvad der rører sig i Damirs liv, hvordan han har det, og selvfølgelig om der er nogle ting, de kan støtte ham i. Det er efterhånden kun småting, siger de samstemmende.

May fortæller endnu en god historie fra Damirs liv. I næste uge skal Damir nemlig starte i et job som pedelmedhjælper på en skole i nærheden.

– Damir har haft ønske om at komme ud og arbejde og have social kontakt. Foreløbig starter Damir langsomt op tirsdag og torsdag. Tanken er så gradvist at hæve timeantallet. Vi vil nu følge, hvordan han takler sin hverdag.

Alle tre er enige om, at da de mødte Damir første gang, havde de aldrig drømt om, hvor godt han ville kunne komme tilbage.

– Det er nok også fordi, jeg har gåpåmod, tilføjer Damir.

Det er de enige i og tilføjer 'stædig', og de griner allesammen. De har det sjovt, og alle er så stolte af, hvordan Damir har været i stand til at få styr på sit nye liv. Damir inklusiv. ■

Damir er her foran Baggenseskolen i Korsør i sin nye rolle som pedelmedhjælper.